

Frågan om utrymmet för att ändra slutgiltiga förvaltningsbeslut som inte är förenliga med senare prejudikat från EU-domstolen har prövats genom EU-domstolens dom i mål C-453/00 (*Kühne & Heitz*). I denna dom tog EU-domstolen sin utgångspunkt i att rättssäkerhetsintressen kan utgöra grund för förvaltningsbesluts orubblighet. Det krävs därför inte enligt unionsrätten att en förvaltningsmyndighet ska vara skyldig att ändra ett förvaltningsbeslut som efter överklagandetidens utgång fått en definitiv karaktär (punkt 24). Mot detta ställde EU-domstolen att det enligt den nationella förvaltningsrätt som var aktuell i målet (nederländsk) inte förelåg något hinder mot att ompröva ett definitivt förvaltningsbeslut. EU-domstolen ansåg att den nationella myndigheten borde ha samma möjligheter vid tillämpning av unionsrätten. Mot den bakgrunden och med beaktande av den samarbetsprincip som numera framgår av artikel 4.3 i EU-fördraget bedömde EU-domstolen att en nationell domstol under följande förutsättningar ska ompröva ett förvaltningsrättsligt avgörande för att beakta den tolkning av den relevanta gemenskapsrättsliga bestämmelsen som EU-domstolen gjort.

- Förvaltningsorganet har enligt nationell rätt behörighet att ändra beslutet.
- Beslutet i fråga har blivit definitivt som en följd av en dom från en nationell domstol som avgör målet i sista instans.
- Nämnad dom grundas, med hänsyn till rättspraxis från domstolen som meddelats efter denna dom, på en felaktig tolkning av gemenskapsrätten som gjorts utan att domstolen erhållit en begäran om förhandsavgörande i enlighet med föreskrifterna i artikel 234 tredje stycket EG.
- Den berörda parten vände sig till förvaltningsorganet så snart han fått kännedom om denna rättspraxis från domstolen.

EU-rätten, såsom den uttolkats i *Kühne & Heitz*-domen, innefattar alltså under vissa förhållanden en skyldighet att göra en omprövning, om nationell förvaltningsrätt och förvaltningsprocessrätt ger utrymme för detta (se Lindholm m.fl., *Konstitutionell rätt*, Zeteo 2016-10-20, s. 559 f.). Den rättsregel som EU-domstolen formulerat i detta avgörande avser emellertid omprövning av avgöranden i mål som överklagats till högsta instans. Så är inte fallet med det nu aktuella avgörandet. Någon unionsrättsligt grundad skyldighet på att avgörandet ska omprövas föreligger alltså inte i detta fall. Däremot följer av de principer som uttalats i *Kühne & Heitz*-domen att avsaknaden av regler om omprövning i de relevanta EU-förordningarna om tilläggsskydd inte utgör något hinder mot omprövning enligt nationell rätt.

Omprövning enligt nationell rätt

Det föregående leder till att Patent- och marknadsöverdomstolen ska bedöma om det finns förutsättningar för omprövning med tillämpning av nationell förvaltningsrätt och förvaltningsprocessrätt.

Av de skäl som Patent- och marknadsdomstolen har angett kan *Seattle Genetics*-domen inte anses vara en sådan ny omständighet som utgör grund för omprövning enligt 27 § förvaltningslagen. Patent- och marknadsöverdomstolen delar också underinstansens bedömning att PRV:s beslut den 21 april 2009 inte heller av någon annan anledning är uppenbart oriktigt i bestämmelsens mening. Det saknas därför förutsättningar för omprövning enligt 27 § förvaltningslagen.

Vad gäller omprövning enligt allmänna förvaltningsrättsliga principer är en huvudregel inom förvaltningsrätten att beslut som är gynnande för den enskilde vinner rättskraft, medan betungande beslut och avslagsbeslut inte vinner rättskraft och därför kan omprövas.

Ett beslut att meddela tilläggskydd för läkemedel är i och för sig gynnande för sökanden. Begäran om omprövning syftar emellertid i detta fall till att uppnå ett för Bayer Intellectual Property mer gynnsamt innehåll i beslutet. Principen om att gynnande förvaltningsbeslut vinner rättskraft utgör inte något hinder mot att ändra ett sådant beslut till fördel för den enskilde (se Hellners och Malmqvist, Förvaltningslagen, Med kommentarer, Zeteo 2010-05-31, kommentaren till 27 §, Omprövning utanför paragrafens ram). Vid den prövning som nu är aktuell ska alltså PRV:s beslut i frågan om tilläggskyddets giltighetstid behandlas enligt samma principer som ett avslagsbeslut.

Patent- och marknadsdomstolen har utgått från att beslut i ärenden som påminner om tvistemål eller brottmål i princip anses orubbliga. Frågan är om det aktuella ärendets karaktär eller andra förhållanden föranleder undantag från huvudregeln om att avslagsbeslut inte vinner rättskraft. Patent- och marknadsöverdomstolen konstaterar att det i

både doktrin och praxis i detta hänseende har gjorts en åtskillnad mellan förvaltningsdomstolars domar och förvaltningsmyndigheters beslut.

Förvaltningsdomstolars domar har under vissa förhållanden ansetts vinna rättskraft, även om utgången innebär ett avslag på den enskildes begäran eller är av betungande karaktär. Åtminstone tidigare ansågs detta gälla förvaltningsdomstolars avgöranden i flerpartsmål som påminner om tvistemål eller brottmål. (Se RÅ 1993 ref. 76, RÅ 2002 ref. 61 och uttalandena om sistnämnda avgörande i RÅ 2006 ref. 64.)

I ett avgörande från 2013 har Högsta förvaltningsdomstolen, i ett mål om offentlig upphandling, utgått från den allmänna förvaltningsrättsliga principen att ett beslut där en ansökan avslås inte vinner rättskraft i den meningen att det hindrar en ny prövning (HFD 2013 ref. 36). Högsta förvaltningsdomstolen tillämpade i det fallet principen utan hinder av att omprövningsfrågan avsåg en förvaltningsdomstols dom. Högsta förvaltningsdomstolen uttalade att de avsteg som har gjorts i praxis grundats på de särskilda förhållanden eller regler som gällt för det slags mål som det varit fråga om. Efter en prövning som bl.a. innefattade att målet gällde ekonomiska förhållanden mellan enskilda, kom Högsta förvaltningsdomstolen fram till att en förvaltningsdomstols avgörande i ett upphandlingsmål inte vinner rättskraft.

När det är en förvaltningsmyndighet som har fattat det beslut som begäran om omprövning gäller finns det inte något stöd för att göra undantag från huvudregeln (se bl.a. RÅ 2005 ref. 16 och RÅ 2006 ref. 64 samt Nord, FT 2005 s. 111 f. och von Essen, Processramen i förvaltningsmål, 2 uppl., s. 64 och 73 ff.). I ljuset av vissa uttalanden av Högsta förvaltningsdomstolen i det tidigare nämnda avgörandet från 2013 kan det enligt Patent- och marknadsöverdomstolen inte helt uteslutas att särskilda förhållanden eller regler i en viss typ av ärenden skulle kunna föranleda undantag från huvudregeln även beträffande beslut som fattats på myndighetsnivå.

Patent- och marknadsöverdomstolen konstaterar att det i detta fall är fråga om ett beslut i ett enpartsärende. En omprövning kan leda till ekonomiska konsekvenser för tredje man, särskilt s.k. generikaproducenter. Men att omprövningen kan få konsekvenser av detta slag är inte ett sådant särskilt förhållande som motiverar avsteg från

den förvaltningsrättsliga huvudregeln (jfr HFD 2013 ref. 36). Tredje mans intressen får i stället beaktas inom ramen för den materiella omprövningen (se RÅ 2006 ref. 64). Enligt Patent- och marknadsöverdomstolen står det därför klart att den allmänna förvaltningsrättsliga huvudregeln om att myndighetsbeslut inte har rättskraft ska tillämpas i detta ärende.

PRV:s beslut den 21 april 2009 angående tiden för upprätthållande av tillägsskydd har alltså inte vunnit rättskraft. Patent- och marknadsöverdomstolen ska därför med stöd av allmänna förvaltningsrättsliga principer ompröva beslutet.

Omprövning av PRV:s beslut

Patent- och marknadsöverdomstolen har redan inledningsvis konstaterat att PRV:s beslut den 21 april 2009 materiellt sett är felaktigt med beaktande av *Seattle Genetics*-domen. En omprövning ska dock ske med beaktande av tredje mans intresse av tidigare besluts orubblighet (RÅ 2006 ref. 64). Att allmänna principer om rättssäkerhet kan tala för lagakraftvunna besluts orubblighet är erkänt också inom unionsrätten (jfr *Kühne & Heitz*-domen, punkterna 24 och 27). Av detta följer att en omprövning enligt allmänna förvaltningsrättsliga principer i vissa fall kräver en avvägning där intresset av ett materiellt riktigt beslut ställs mot tredje mans rättssäkerhetsintresse.

I lagarna på immaterialrättens område är det ett återkommande inslag att hänsyn till tredje mans rättssäkerhet, framförallt vad gäller ett krav på förutsebarhet, utgör en motvikt till rättighetshavarnas intressen. Detta gör sig gällande i regleringen av t.ex. för användarrätten i 4 § patentlagen (1967:837). Likaså beaktas regelmässigt sådana tredje-mansintressen när immaterialrättsliga ensamrätter förstärks genom lagändringar om exempelvis förlängda skyddstider (se t.ex. övergångsbestämmelser vid förlängning av de upphovsrättsliga skyddstiderna, SFS 1995:1273).

I förevarande fall är det främst s.k. generikaproducenter som har beaktansvärda intressen och då särskilt beträffande förutsebarhet i frågan vid vilken tidpunkt ensamrätten upphör. Detta ska vägas mot intresset av ett materiellt riktigt avgörande som ger

rättighetshavaren det längre skydd som denne har rätt till enligt EU-domstolens tolkning av unionsrätten.

När dessa intressen ställs mot varandra fäster Patent- och marknadsöverdomstolen avseende vid att generikaproducenter generellt sett torde ha större behov av förutsebarhet för att kunna planera sina dispositioner ju närmare man kommer tidpunkten för ensamrättens upphörande. Patent- och marknadsöverdomstolen finner mot denna bakgrund, till skillnad från underinstanserna, att generikaproducenternas intressen inte kan väga över oavsett hur lång tid som återstår av ensamrätten. Samtidigt är det inte görkligt att i enpartsärenden av detta slag utreda på vilket stadium generikaproducenter i det enskilda fallet faktiskt har gjort upp planer och vidtagit åtgärder inför ensamrättens upphörande. I stället får intresseavvägningen göras med utgångspunkt i en tidsfaktor som kan tillämpas generellt.

Då patentskyddet har upphört och tilläggsskyddet inträtt i dess ställe måste det beaktas att generikaproducenter kan ha inrättat sig efter meddelade beslut och vidtagit dispositioner utifrån det slutdatum som angetts. Intresset av förutsebarhet talar därför emot en ändring i de fall där tiden för tilläggsskyddet redan har börjat löpa. Innan dess väger, enligt Patent- och marknadsöverdomstolens bedömning, patenthavarnas intresse av ett förlängt skydd i allmänhet tyngre. Intresseavvägningen med den ovan angivna utgångspunkten utfaller således så att beslut om tilläggsskyddets giltighetstid som huvudregel ska ändras enligt principerna i *Seattle Genetics*-domen, under förutsättning att omprövning begärs innan giltighetstiden för tilläggsskyddet börjat löpa.

I detta fall har Bayer Intellectual Property begärt omprövning innan tilläggsskyddet inträtt. Det har inte framkommit några särskilda skäl som ger anledning att frånga den ovan angivna huvudregeln. PRV:s beslut den 21 april 2009 ska därför ändras på så sätt att tilläggsskyddet kan upprätthållas till och med den 1 oktober 2023. Det ankommer på PRV att vidta de åtgärder som Patent- och marknadsöverdomstolens beslut föranleder. Det saknas skäl för undanröjande och återförvisning.

Överklagande

Beslutet innehåller enligt Patent- och marknadsöverdomstolen frågor där det är av vikt för ledning av rättstillämpningen att ett överklagande prövas av Högsta domstolen. Beslutet får därför överklagas. (1 kap. 3 § tredje stycket lagen, 2016:188, om patent- och marknadsdomstolar)

HUR MAN ÖVERKLAGAR, se bilaga B.

Överklagande senast 2017-10-25

I avgörandet har deltagit hovrättslagmännen Christine Lager och Per Carlson samt hovrättsråden Ulrika Beergrehn och Ulrika Ihrfelt, referent.

STOCKHOLMS TINGSRÄTT
Patent- och marknadsdomstolen

PROTOKOLL
2016-10-25
Handläggning i
Stockholm

Aktbilaga 3
Mål nr
PMÄ 10972-16

Handläggning i parternas utevaror

RÄTTEN

Rådmannen Jeanette Bäckvall, tillika protokollförare, rådmannen Stefan Johansson samt patent- och marknadsfiskalen Clara Cederberg

PARTER

Klagande

Bayer Intellectual Property GmbH
Alfred-Nobel-Strasse 10
40789 Monheim
Tyskland

Ombud: M.N.

Motpart

Patent- och registreringsverket
Box 5055
102 42 Stockholm

SAKEN

Omprövning av tilläggsskydd

ÖVERKLAGAT AVGÖRANDE

Patent- och registreringsverkets beslut den 8 december 2015 angående omprövning av tilläggsskydd nr 0890049-0, se [bilaga 1](#).

YRKANDEN M.M.

Bayer Intellectual Property GmbH (Bayer Intellectual) har överklagat Patent- och registreringsverkets (PRV) beslut om omprövning av tilläggsskydd nr 0890049-0 den 8 december 2015 och i första hand begärt att det ska ändras genom omprövning på så sätt att tilläggsskyddet ska upprätthållas till och med den 1 oktober 2023.

Dok.Id 1635007

Postadress	Besöksadress	Telefon	Telefax	Expeditionstid
Box 8307 104 20 Stockholm	Rådhuset, Scheelegatan 7	08- 561 650 00 E-post: stockholms.tingsratt.patentmarknad@dom.se www.stockholmstingsratt.se	08- 653 34 44	måndag – fredag 08:00-16:00

För det fall att Patent- och marknadsdomstolen inte anser att beslutet ska ändras har bolaget begärt att domstolen ska ställa två frågor till EU-domstolen om hur artiklarna 10.1 i Rådets förordning (EEG) nr 1768/92 av den 18 juni 1992 om införande av tilläggsskydd för läkemedel (den tidigare tilläggsskyddsförordningen) och 10.1 i Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 469/2009 av den 6 maj 2009 om tilläggsskydd för läkemedel (tilläggsskyddsförordningen) ska tolkas i ljuset av EU-domstolens dom i mål C-471/14, Seattle Genetics (Seattle Genetics-domen).

Bayer Intellectual har, som Patent- och marknadsdomstolen har uppfattat bolaget, till grund för sin talan anfört följande.

I ljuset av Seattle Genetics-domen är PRV:s beräkning av skyddstiden för tilläggsskyddet oriktig då den grundar sig på en felaktig tillämpning av artikel 13.1 i tilläggsskyddsförordningen. Förutsättningarna för omprövning enligt 27 § förvaltningslagen är uppfyllda. Innehavaren är enda part i målet, en omprövning är inte till nackdel för innehavaren och ändringen synes kunna ske snabbt och enkelt.

PRV ska inte besluta om tilläggsskyddets giltighetstid, utan meddela tilläggsskydd och i samband med detta offentliggöra giltighetstiden. Beslutet bör därför omprövas så att det endast omfattar meddelande av tilläggsskydd enligt artikel 10.1 i den tidigare tilläggsskyddsförordningen. PRV:s beslut strider mot principen om fri rörlighet för varor och syftet med förordningen. Förutsättningarna för omprövning enligt 27 § förvaltningslagen är uppfyllda.

Bayer Intellectual har till utveckling av sin talan i anfört i huvudsak följande.

Genom Seattle Genetics-domen har EU-domstolen klargjort innebörden av artikel 13.1 i tilläggsskyddsförordningen så att relevant datum för fastställande av löptiden för tilläggsskydd är det datum då beslut om marknadsgodkännande delgavs innehavaren. EU-domstolens domar i mål om förhandsavgörande angående tolkningen av EU-rätten gäller utan begränsning i tiden om inte annat har beslutats i domen, se mål C-292/04

Wienand Meilicke m.fl. mot Finanzamt Bonn-Innenstadt (Wienand Meilicke-domen), punkten 34 med där angivna hänvisningar.

EU-domstolen har inte begränsat rättsverkningarna av Seattle Genetics-domen i tiden och har därför klargjort innebörden av artikel 13.1 i tilläggsskyddsförordningen sedan den trädde i kraft. Artikel 13.1 är identisk med artikel 13.1 i den tidigare tilläggsskyddsförordningen som tillämpades då PRV beräknade giltighetstiden för tilläggsskyddet i sitt beslut. PRV:s beräkning av skyddstiden är uppenbart oriktig då den grundar sig på en felaktig tillämpning av artikel 13.1 i den tidigare tilläggsskyddsförordningen.

Enligt 27 § förvaltningslagen ska en myndighet ändra ett beslut som är uppenbart oriktigt, om det kan ske snabbt och enkelt och utan att det blir till nackdel för någon enskild part. I föreliggande fall är innehavaren enda part i målet och en omprövning är inte till nackdel för innehavaren. En ändring av beslutet synes också kunna ske snabbt och enkelt, då en ändring endast består i en enkel omformulering av beslutet samt kungörelse därav. 27 § förvaltningslagen utgör ett minimikrav när en myndighet är skyldig att ompröva ett beslut och är avsedd som ett komplement till de befogenheter att ompröva beslut som myndigheter har enligt praxis. Myndigheter får göra omprövning också i vissa andra fall än då de är skyldiga att göra det enligt förvaltningslagen och det är viktigt att myndigheterna tar till vara alla de möjligheter som de har att snabbt och enkelt ändra sina beslut, om dessa visar sig vara oriktiga (RÅ 1996 ref. 51, prop. 1985/86:80, s. 42). Även Patentbesvärsträtten har i tillämpliga fall funnit att skyddstiden för tilläggsskydd ska beräknas med utgångspunkt från det datum då innehavaren delges kommissionens beslut att utfärda marknadsgodkännande.

PRV:s beslut saknar legalt stöd. Enligt artikel 10.1 i den tidigare tilläggsskyddsförordningen, som ersatts av artikel 10.1 i tilläggsskyddsförordningen, ska den behöriga myndigheten meddela tilläggsskydd om ansökan uppfyller de krav som ställs i förordningen. Det beslut som ska fattas enligt artikel 10.1 innefattar inte någon bedömning av vilken giltighetstid tilläggsskyddet ska ha. Beslutet ska inte

innefatta någon tolkning av bestämmelserna i artikel 13.1. PRV är endast behörig att meddela tilläggsskydd baserat på ansökans innehåll och i samband med detta offentliggöra giltighetstiden enligt artikel 11 (f) i den tidigare tilläggsskyddsförordningen. Offentliggörandet är inte en formell del av beslutet. PRV:s beslut kan därför inte anses innebära ett rättskraftigt beslut av giltighetstiden för tilläggsskyddet. Beslutet bör därför omprövas så att det endast omfattar meddelande om tilläggsskydd enligt artikel 10.1.

Ett flertal EU-länder har korrigerat giltighetstiden för redan beviljade tilläggsskydd så att den stämmer med Seattle Genetics-domen. Om Sverige inte korrigerar giltighetstiden kan detta leda till olika giltighetstider i olika länder för tilläggsskydd baserade på samma grundpatent och marknadsgodkännande, vilket kan hindra den fria rörligheten för läkemedel inom gemenskapen och direkt påverka den inre marknaden. Dessutom motverkas syftet med tilläggsskyddsförordningen. Det är inte rimligt att vissa innehavare av tilläggsskydd ska berövas ett antal dagars skyddstid som de otvetydigt har rätt till, och som de skulle ha åtnjutit om EU-domstolen skulle behandlat frågeställningen tidigare.

DOMSTOLENS BEDÖMNING

EU-domstolen har, den 6 oktober 2015, i Seattle Genetics-domen avseende en begäran om förhandsavgörande, klargjort att artikel 13.1 i tilläggsskyddsförordningen i vilken föreskrivs

”[m]ed början vid utgången av grundpatentets giltighetstid gäller tilläggsskyddet under en tidsrymd som är lika med den tid som förflöt från den dag då ansökan om grundpatentet gjordes till den dag då godkännande först gavs att saluföra produkten i gemenskapen, minskad med fem år”

ska tolkas så att ”den dag då godkännande först gavs att saluföra produkten i [unionen]” i den mening som avses i bestämmelsen, avser det datum då detta beslut delgavs den som det riktar sig till (punkt 40).

I sitt beslut om tilläggskydd nr 0890049-0, vilket meddelades den 21 april 2009, ansåg PRV vid beräkningen av tilläggskyddets giltighetstid att ”den dag då godkännande först gavs” i artikel 13.1 i den tidigare tilläggskyddsförordningen avser den dag då Europeiska kommissionen meddelade beslut att godkänna produkten för försäljning inom gemenskapen. Beslutet har vunnit laga kraft.

Frågan i målet är alltså om PRV:s beslut att meddela tilläggskydd ska ändras så att giltighetstiden beräknas i enlighet med den tolkning av artikel 13.1 i tilläggskyddsförordningen som EU-domstolen har angett i Seattle Genetics-domen.

Den tolkning som EU-domstolen gör av en EU-rättslig bestämmelse klargör och preciserar innebörden och räckvidden av denna bestämmelse såsom den ska eller skulle ha tolkats och tillämpats från och med sitt ikraftträdande. Av detta följer att en bestämmelse som har tolkats av EU-domstolen kan och ska tillämpas av de nationella domstolarna även beträffande rättsförhållanden som har uppkommit före meddelandet av den dom där begäran om tolkning prövas. Detta gäller dock under förutsättning att villkoren för att väcka talan vid behörig domstol om tillämpningen av bestämmelsen är uppfyllda i övrigt (se Wienand Meilicke-domen, punkten 34 med där angivna hänvisningar)

Som utgångspunkt ska en EU-rättslig bestämmelse som har tolkats av EU-domstolen på motsvarande sätt tillämpas av en förvaltningsmyndighet inom ramen för myndighetens behörighet även på rättsliga förhållanden som uppstått och bildats innan EU-domstolen meddelade sin dom i målet om förhandsavgörande (se EU-domstolens dom i mål C-453/00, Kühne & Heitz [Kühne & Heitz-domen], punkterna 21-22).

EU-domstolen har dock konstaterat att det för en stabil rättsordning och stabila rättsförhållanden är viktigt att domstolsavgöranden som har vunnit laga kraft efter det att tillgängliga rättsmedel har uttömts eller fristerna för dessa har löpt ut inte längre kan angripas. En nationell domstol är därför inte skyldig enligt EU-rätten att underlåta att tillämpa nationella processregler som leder till att avgöranden vinner laga kraft, även om ett sådant beslut skulle kunna avhjälpa ett åsidosättande av EU-rätten, i syfte att ompröva och upphäva ett lagakraftvunnet domstolsavgörande när det framgår att avgörandet strider mot EU-rätten (se EU-domstolens dom i mål C-234/04, Kapferer [Kapferer-domen], punkterna 20-22 och 24 och som bl.a. bekräftades i mål C-40/08, Asturcom Telecomunicaciones, punkterna 35-38).

Ett förvaltningsorgan är av samma rättssäkerhetshänsyn inte skyldigt att ändra ett förvaltningsbeslut som har erhållit definitiv karaktär för att beakta en tolkning av EU-rätten som har klargjorts i ett senare förhandsavgörande (se Kühne & Heitz-domen, punkterna 23-24).

En skyldighet att ompröva ett slutgiltigt beslut som tycks ha fattats i strid med EU-rätten kan emellertid förekomma under förutsättning att förvaltningsorganet i fråga har behörighet enligt nationell rätt att ompröva detta beslut, se Kapferer-domen, punkt 23 och Kühne & Heitz-domen, punkt 28.

Enligt artikel 18 i tilläggsskyddsförordningen ska beslut som har fattats i enlighet med förordningen kunna överklagas i samma ordning som nationell lag föreskriver beträffande ett liknande beslut som har fattats avseende nationella patent. Varken den tidigare eller den nu gällande tilläggsskyddsförordningen föreskriver något särskilt förfarande för omprövning av beslut om tilläggsskydd som har vunnit laga kraft. Det är därför de nationella bestämmelserna som ska tillämpas vid prövningen av huruvida giltighetstiden i beslutet om tilläggsskydd för ifrågavarande patent ska ändras enligt yrkandet.

De nationella processregler som aktualiseras i detta mål är dels bestämmelsen i 27 § första stycket förvaltningslagen om omprövning av förvaltningsbeslut, dels en möjlighet till omprövning som följer av allmänna förvaltningsrättsliga principer. Av 27 § första stycket förvaltningslagen följer en skyldighet för PRV att, om verket finner att ett beslut som det har meddelat är uppenbart oriktigt på grund av nya omständigheter eller av någon annan anledning, ändra beslutet om det kan ske snabbt och enkelt och utan att det blir till nackdel för någon enskild part.

Omprövningsskyldigheten enligt denna bestämmelse ska uppfattas som ett minimikrav. Av allmänna förvaltningsrättsliga principer följer att myndigheten får ompröva beslut även i vissa andra fall. En eventuell omprövning utanför tillämpningsområdet för 27 § förvaltningslagen ska dock ske med beaktande av allmänna principer om förvaltningsbeslutens rättskraft (se RÅ 1996 ref. 51).

Den första frågan som domstolen har att ta ställning till i detta hänseende är om det enligt 27 § första stycket förvaltningslagen finns en skyldighet att ompröva beslutet om meddelande av tilläggskydd nr 0890049-0.

Bedömningen av om ett meddelat beslut är uppenbart oriktigt på sätt som avses i 27 § förvaltningslagen ska göras utifrån förhållandena när avgörandet meddelades. Ny eller ändrad praxis anses inte medföra att tidigare rättstillämpning, som baserats på hur rättsläget då uppfattades, stred mot lag (jfr RÅ 2010 ref. 61 och NJA 1991 s. 592). Ett nytt avgörande från EU-domstolen anses inte heller vara en sådan ny omständighet som kan medföra att exempelvis resning beviljas (se NJA 2013 s. 42). Den omständigheten att det vid tidpunkten för ett tidigare beslut saknades vägledning från högre instans talar i stället mot att rättstillämpningen, som ligger till grund för beslutet, ska anses vara uppenbart oriktig (se NJA 1991 s. 592).

Av det anförda följer att Seattle Genetics-domen, som tillkom efter PRV:s beslut om tilläggskydd i det aktuella målet, inte kan anses utgöra en sådan ny omständighet som avses i 27 § första stycket förvaltningslagen. Det har inte heller framkommit någon annan omständighet som medför att beslutet ska anses ha varit uppenbart oriktigt när

det meddelades. Vid sådana förhållanden kan någon omprövning enligt 27 § förvaltningslagen inte ske.

Nästa fråga som Patent- och marknadsdomstolen har att ta ställning till är om beslutet om tilläggsskydd kan omprövas enligt allmänna förvaltningsrättsliga principer. Om så är fallet kan det, enligt EU-domstolens ovan redovisade praxis, finnas en skyldighet att ändra PRV:s beslut.

Av allmänna förvaltningsrättsliga principer följer att det i vissa fall är möjligt att ompröva ett beslut trots att det har vunnit laga kraft. I ärenden där det finns flera parter med motstridiga intressen är dock denna möjlighet högst begränsad. Beslut i ärenden som påminner om tvistemål och brottmål anses i princip orubbliga. (Se Hellners & Malmqvist, Förvaltningslagen med kommentarer, [Zeteo, 2016-09-27] kommentaren till 27 §, avsnittet ”Omprövning utanför paragrafens ram”.)

Ett patent eller tilläggsskydd begränsar alla andras möjlighet att använda den teknik som omfattas av ensamrätten. I ärenden om beviljande av patent invänder inte sällan andra mot patentet. I sådana ärenden finns alltså flera parter med motstridiga intressen. Det finns dessutom en möjlighet för någon som anser att ett patent inte är giltigt att angripa det genom att väcka talan om ogiltigförklaring av patentet. Den typen av mål handläggs som tvistemål. Enligt artikel 15 i tilläggsskyddsförordningen finns motsvarande möjlighet för var och en att föra talan om ogiltigförklaring av ett tilläggsskydd. Även sådana mål handläggs som tvistemål.

Ärenden om beviljande av tilläggsskydd är enpartsärenden. Det bakomliggande syftet med tilläggsskydd är att patenthavare ska kompenseras för den tid det tar att erhålla det läkemedelsgodkännande som krävs för att patenthavaren ska kunna placera ett läkemedel på marknaden. Ett beslut att bevilja tilläggsskydd innebär att tiden för patenthavarens ensamrätt förlängs. De villkor som föreskrivs för att tilläggsskydd ska meddelas handlar huvudsakligen om att produkten ska skyddas av ett gällande grundpatent, att ett giltigt, första, läkemedelsgodkännande ska ha lämnats och att

tilläggskydd inte tidigare ska ha meddelats för produkten (se artikel 3 i tilläggskyddsförordningen). Eftersom de grundläggande förutsättningarna för tilläggskydd är av formell karaktär, är det inte konstigt att det saknas möjlighet för utomstående att framställa invändningar mot att tilläggskydd meddelas. Utomstående kan däremot, som tidigare nämnts, angripa ett beviljat tilläggskydd genom att väcka talan vid domstol. Ett beslut att bevilja tilläggskydd påverkar alltså inte enbart den som söker sådant skydd, utan även ett okänt antal andra aktörer med motstridiga intressen.

Av angivna skäl får beslut om beviljande om tilläggskydd anses vara av tvistemålsliknande karaktär, trots att utomstående saknar ställning som part i dessa ärenden. Patent- och marknadsdomstolen anser därför att förutsättningarna för att göra en omprövning enligt allmänna förvaltningsrättsliga principer inte är uppfyllda. I denna situation finns som tidigare nämnts inte heller någon EU-rättslig skyldighet att ändra beslutet.

Bayer Intellectual har som ytterligare grund för sin talan anfört att PRV:s beslut att inte ompröva sitt beslut om tilläggskydd kan hindra den fria rörligheten för läkemedel inom gemenskapen och direkt påverka den inre marknaden. Som ovan beskrivits är frågan om omprövning av beslut om tilläggskydd inte harmoniserad inom EU, utan ska bedömas enligt nationell rätt. Patent- och marknadsdomstolen har funnit att nationella regler inte tillåter att beslutet omprövas. I denna bedömning finns inte utrymme att ta hänsyn till beslutets eventuella påverkan på den fria rörligheten och den inre marknaden. Vad Bayer Intellectual gjort gällande i detta avseende förändrar därför inte domstolens bedömning att beslutet inte ska omprövas.

Bayer Intellectual har slutligen gjort gällande att PRV:s beslut om tilläggskydd saknade rättsligt stöd. Bolaget har anfört att beslut i ärenden om tilläggskydd inte ska innehålla ett ställningstagande till tilläggskyddstidens längd utan enbart avse huruvida tilläggskydd ska medges eller inte. Bolaget har anfört att som en följd av detta är offentliggörandet av giltighetstiden enligt artikel 11 (f) i den tidigare

tilläggskyddsförordningen inte en formell del av beslutet. Bolaget anser därför att beslutet bör omprövas så att det endast omfattar ett meddelande om tilläggskydd enligt artikel 10.1 i den tidigare tilläggskyddsförordningen, dvs. utan angivande av skyddets giltighetstid. Bolaget har vidare begärt att Patent- och marknadsdomstolen ska inhämta ett förhandsavgörande i denna fråga.

En nationell domstol får inhämta förhandsavgörande från EU-domstolen angående tolkningen av EU-rätten, om den nationella domstolen anser att ett sådant avgörande är nödvändigt för att avgöra ärendet. Bayer Intellectual har i detta ärende överklagat PRV:s beslut att inte ompröva sitt tidigare beslut om tilläggskydd. I det tidigare beslutet anges bl.a. hur länge den beviljade ensamrätten gäller. Det datum som anges i beslutet måste därmed anses vara en del av PRV:s beslut, oavsett hur förordningen ska tolkas i detta avseende. Beslutet har vunnit laga kraft och var, oavsett hur EU-domstolen skulle besvara en eventuell fråga om tolkningen, inte uppenbart oriktigt när det meddelades. I denna situation saknas – som tidigare konstaterats – möjlighet att ompröva beslutet. Ett eventuellt förhandsavgörande från EU-domstolen skulle därför inte påverka utgången i detta ärende. Vid dessa förhållanden finns inte skäl att inhämta något förhandsavgörande från EU-domstolen.

BESLUT

1. Patent- och marknadsdomstolen avslår Bayer Intellectuals yrkande om att domstolen ska inhämta ett förhandsavgörande från EU-domstolen.
2. Patent- och marknadsdomstolen avslår överklagandet.

HUR MAN ÖVERKLAGAR, se [bilaga 2](#) (DV 406)

Överklagande, ställt till Patent- och marknadsöverdomstolen, ska ha kommit in till Patent- och marknadsdomstolen senast den 15 november 2016. Prövningstillstånd krävs.

Jeanette Bäckvall

PRV

PATENT- OCH REGISTRERINGSVERKET

BESLUT

den 8 december 2015

Tilläggskydd nr: 0890049-0
Grundpatent nr: 00993610.5 (1 261 606)
Ärende nr: AD 311-2834/2015

ZACCO SWEDEN AB
Box 5581
114 85 STOCKHOLM

Patenthavare: Bayer Intellectual Property GmbH

Beslut avseende omprövning av beslut

BESLUT

Patent- och registreringsverket ändrar inte beslutet.

BEGÄRAN

Detta ärende rör begäran om ändring av Patent- och registreringsverkets (PRV) beslut den 21 april 2009 att bifalla tilläggskyddsansökan 0890049-0 för produkten *Rivaroxaban och dess farmaceutiska godtagbara salter*.

Ni har den 10 november 2015 begärt att PRV ska ompröva och ändra beslutet enligt 27 § förvaltningslagen (FL), så att tilläggskyddet kan upprätthållas till och med den 1 oktober 2023.

OMSTÄNDIGHETER

Tiden för tilläggskyddet 0890049-0, beräknat av PRV, utgår den 29 september 2023. Ni har i er begäran om ändring av beslutet anfört att PRV på ett felaktigt sätt tillämpat artikel 13.1 i förordning (EG) nr 469/2009 vid beräkningen av skyddstiden.

Artikel 13.1 lyder som följer.

Med början vid utgången av grundpatentets giltighetstid gäller tilläggskyddet under en tidsrymd som är lika med den tid som förflöt från den dag då ansökan om grundpatentet gjordes till den dag då godkännande först gavs att saluföra produkten i gemenskapen, minskad med fem år.

PRV har vid beslutstillfället beräknat tilläggskyddstiden genom att utgå från att vad som avses i artikel 13.1 med "den dag då godkännande först gavs", är den dag kommissionen meddelade beslut (EU/1/08/472/001) att godkänna produkten för försäljning inom EU, vilket i detta fall var den 30 september

2008. Enligt EU-domstolens dom den 6 oktober 2015 i mål C-471/14 (*Seattle Genetics*) ska artikel 13.1 istället tolkas så att begreppet "den dag då godkännande först gavs" är det datum då beslutet delgavs den som det riktar sig till, vilket i detta fall var den 2 oktober 2008.

SÖKANDENS UTVECKLING AV GRUNDERNA FÖR BEGÄRAN

Ni har angett att det i ljuset av EU-domstolens dom är *de facto* uppenbart att PRV:s bedömning var oriktig. Det finns inget krav i 27 § FL att oriktigheten i beslutet ska ha varit uppenbar redan när det fattades. Möjligheten att rätta sådana felaktiga beslut ges snarare i 26 § FL som behandlar rättelse av skrivfel, räknefel och liknande, och i 22 § FL som reglerar möjligheten att överklaga ett beslut. 27 § FL tar sikte på beslut där oriktigheten blir uppenbar först i efterhand, på grund av nya omständigheter eller av någon annan anledning, dvs. situationer där en enskild inte uppfattat att beslutet var oriktigt och därför inte överklagat.

Ni har, med hänvisning till EU-domstolens dom i mål C-292/04 (punkten 34), också anfört att en av EU-domstolen meddelad dom i ett mål om förhandsavgörande angående tolkningen av gemenskaprätten gäller utan begränsning i tiden, om inte annat har beslutats i domen. EU-domstolen har inte begränsat rättsverkningarna av mål C-471/14 i tiden och domen har därför klargjort vad som gällt enligt förordning (EG) nr 469/2009 sedan förordningen trädde ikraft.

Vidare har ni anfört att Regeringsrättens dom i det mål som refereras som RÅ 2010 ref. 61 inte är tillämplig vid prövningen av detta ärende eftersom situationen i det målet var att myndigheten tillämpade en felaktig lag på ett korrekt sätt medan situationen i förevarande ärende är att myndigheten tillämpar en korrekt lag på ett felaktigt sätt.

Slutligen har ni anfört att det inte är rimligt att giltighetstiden för ett tilläggsskydd slutligt ska avgöras av något så oförutsägbart som när en viss frågeställning tas upp till behandling i EU-domstolen.

SKÄL FÖR BESLUTET

27 § FL avser uppenbart oriktiga beslut och innebär en skyldighet för myndigheten att ändra beslutet om det kan ske snabbt och enkelt och utan att det blir till nackdel för någon enskild part. Omprövningsskyldigheten innebär dock inte att myndigheten ska göra en ingående granskning av ett redan avgjort ärende. Inte heller föreligger omprövningsskyldighet när det för en ändring av beslutet krävs ytterligare utredning i ärendet (se proposition 1985/86:80 s 78). Beslutets oriktighet ska nämligen kunna konstateras med lätthet, respektive ska kunna ändras snabbt och enkelt. Omprövningsskyldigheten gäller även om beslutet överklagas, såvida inte klaganden begär att beslutet tills vidare inte ska gälla (inhibition). Skyldigheten gäller däremot inte om myndigheten har överlämnat handlingarna i ärendet till en högre instans eller om det i annat fall finns särskilda skäl mot att myndigheten ändrar beslutet.

Det beslut om tilläggsskydd som PRV meddelade i ansökan 0890049-0 fattades i enlighet med PRV:s då rådande praxis för tillämpningen av artikel 13 i förordning (EG) nr 469/2009, och skyddstiden beräknades därför utifrån den dag kommissionen meddelade beslut om marknadsgodkännande. Efter det att

EU-domstolen meddelade dom den 6 oktober 2015 i mål C-471/14 har PRV ändrat sin praxis och för europeiska marknadsgodkännanden meddelade av kommissionen beräknas tillägsskyddstiden nu med utgångspunkt i den dag beslutet delgavs innehavaren. Praxisändringen gäller för alla ännu ej avgjorda ansökningar, dvs. även för ansökningar ingivna före den 6 oktober 2015. Sett ur backspegeln med kunskap om EU-domstolens tolkning av artikel 13.1 i förordning (EG) nr 469/2009, framstår beslutet - såvitt avser tillägsskyddstiden - som felaktigt.

PRV noterar er hänvisning till EU-domstolens dom i mål C-292/04. EU-domstolen konstaterar där att en bestämmelse som klargjorts och preciserats kan och ska tillämpas av [de nationella] domstolarna med den beslutade tolkningen även beträffande rättsförhållanden som har uppkommit före meddelandet av den dom i vilken begäran om tolkning prövas, om villkoren för att väcka talan vid behörig domstol om tillämpningen av nämnda bestämmelse är uppfyllda i övrigt. Vad som här sägs om domstol gäller naturligtvis även beslutande myndighet. En klargjord och preciserad bestämmelse innebär inte en absolut eller automatisk rättighet att få ändring i redan fattade beslut.

Som noterats ovan har PRV ändrat sin praxis efter domen i Seattle Genetics-målet. När fråga är om att ompröva ett meddelat beslut ska bedömningen av om beslutet är uppenbart felaktigt göras utifrån förhållandena när avgörandet meddelades. Ny eller ändrad praxis är inte skäl för omprövning. Denna regel härstammar ur Regeringsrättens avgörande RÅ 2010 ref. 61 och att den är tillämplig, inte bara i resningsärenden utan även i omprövningsärenden, framgår av PBR:s dom i mål 14-054, 14-133 och 14-146.

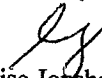
Att EU-domstolen klargjort innebörden av artikel 13.1 i förordning (EG) nr 469/2009 såsom den skulle ha tolkats och tillämpats från och med sitt ikraftträdande, innebär alltså inte att PRV:s beslut om tillägsskydd är uppenbart felaktigt i den mening som avses i 27 § FL, trots att beslutet grundar sig på en annan tillämpning av artikel 13.1 än den EU-domstolen förklarat är den riktiga.

Ni har i er begäran anført att om beslutet ändras föreligger inte någon nackdel för enskild part. En förlängning av skyddstiden med två dagar är nämligen inte till nackdel för innehavaren, som är enda part i målet. PRV noterar dock att ett tillägsskydd till patent innebär en ensamrätt för innehavaren att utnyttja den produkt som omfattas av marknadsgodkännandet och som skyddas av grundpatentet (artikel 4 och 5 i förordning (EG) nr 469/2009). I samma utsträckning innebär tillägsskyddet en inskränkning i alla andras möjlighet att utnyttja produkten under den tid tillägsskyddet är giltigt. Även om det är riktigt att ni är enda part i ansökan om tillägsskydd 0890049-0 påverkar beslutet många andra. Mot den bakgrunden får det anses föreligga särskilda skäl mot att PRV ändrar beslutet.

Sammanfattningsvis ska en bedömning om huruvida ett beslut är uppenbart oriktigt göras utifrån förhållandena när beslutet meddelades. Vid det tillfället tillämpade PRV en praxis som innebar att tillägsskyddstiden beräknades med utgångspunkt i den dag då första beslutet fattades att meddela godkännande att sälja produkten på marknaden. Beslutet är därför inte uppenbart oriktigt och er begäran om ändring av beslutet avslås.

Marie Eriksson
Juristchef

Louise Jonshammar
Föredragande

Hur man överklagar PRV:s beslut

Detta beslut kan överklagas till Patentbesvärsrätten. Om ni vill överklaga beslutet ska ni göra det skriftligt. Tala om i brevet vilket beslut ni överklagar och vilken ändring i beslutet ni vill ha. Överklagandet ska ha kommit in till PRV inom två månader från beslutsdagen, annars kan överklagandet inte prövas. PRV skickar överklagandet vidare till Patentbesvärsrätten för prövning, om PRV inte själv ändrar beslutet på det sätt ni har begärt. Överklagandet ges in till:

Patentbesvärsrätten
Patent- och registreringsverket
Box 5055
102 42 Stockholm

exp m rek post
151208/R

SVERIGES DOMSTOLAR

ANVISNING FÖR ÖVERKLAGANDE - BESLUT I ÄRENDE (prövningstillstånd krävs)

Den som vill överklaga Patent- och marknadsdomstolens beslut ska göra detta skriftligen.

Skrivelsen ska skickas eller lämnas till Patent- och marknadsdomstolen. Överklagandet prövas av Patent- och marknadsöverdomstolen.

Överklagandet ska ha kommit in till Patent- och marknadsdomstolen **inom tre veckor** från beslutets datum. Sista dagen för överklagande finns angiven på sista sidan i beslutet.

För att ett överklagande ska kunna tas upp i Patent- och marknadsöverdomstolen fordras att **prövningstillstånd** meddelas. Patent- och marknadsöverdomstolen lämnar prövningstillstånd om

1. det finns anledning att betvivla riktigheten av det slut som Patent- och marknadsdomstolen har kommit till,
2. det inte utan att sådant tillstånd meddelas går att bedöma riktigheten av det slut som Patent- och marknadsdomstolen har kommit till,
3. det är av vikt för ledning av rättstillämpningen att överklagandet prövas av högre rätt, eller
4. det annars finns synnerliga skäl att pröva överklagandet.

Om prövningstillstånd inte meddelas står Patent- och marknadsdomstolens avgörande fast. Det är därför viktigt att det klart och tydligt framgår av överklagandet till Patent- och marknadsöverdomstolen varför klaganden anser att prövningstillstånd bör meddelas.

Skrivelsen med överklagande ska innehålla uppgifter om

1. det beslut som överklagas med angivande av Patent- och marknadsdomstolen samt dag och nummer för beslutet,
2. parternas namn och hemvist och om möjligt deras postadresser, yrken, personnummer och telefonnummer, varvid parterna benämns klagande respektive motpart,
3. den ändring av Patent- och marknadsdomstolens beslut som klaganden vill få till stånd,
4. grunderna (skälen) för överklagandet och i vilket avseende skälen för beslutet enligt klagandens mening är oriktiga,
5. de omständigheter som åberopas till stöd för att prövningstillstånd ska meddelas, samt
6. de bevis som åberopas och vad som ska styrkas med varje bevis.

Har en omständighet eller ett bevis som åberopas i Patent- och marknadsöverdomstolen inte lagts fram tidigare ska klaganden förklara anledningen till varför omständigheten eller beviset inte åberopats i Patent- och marknadsdomstolen. Skriftliga bevis som inte lagts fram tidigare ska ges in samtidigt med överklagandet. Vill klaganden att det ska hållas ett förnyat förhör eller en förnyad syn på stället, ska han eller hon ange det och skälen till detta. Klaganden ska också ange om han eller hon vill att motparten ska infinna sig personligen vid sammanträde i Patent- och marknadsöverdomstolen.

Skrivelsen ska vara undertecknad av klaganden eller hans/hennes ombud.

Ytterligare upplysningar lämnas av Patent- och marknadsdomstolen. Adress och telefonnummer finns på första sidan av beslutet.

Om ni tidigare informerats om att förenklad delgivning kan komma att användas med er i målet/ärendet, kan sådant delgivningssätt också komma att användas med er i högre instanser om någon överklagar avgörandet dit.

Hur man överklagar hovrättens avgörande

Den som vill överklaga hovrättens avgörande ska göra det genom att skriva till Högsta domstolen. Överklagandet ska dock skickas eller lämnas till hovrätten.

Senaste tid för att överklaga

Överklagandet ska ha kommit in till hovrätten senast den dag som anges i slutet av hovrättens avgörande.

Beslut om häktning, restriktioner enligt 24 kap. 5 a § rättegångsbalken eller reseförbud får överklagas utan tidsbegränsning.

Om överklagandet har kommit in i rätt tid, skickar hovrätten överklagandet och alla handlingar i målet vidare till Högsta domstolen.

Prövningstillstånd i Högsta domstolen

Det krävs prövningstillstånd för att Högsta domstolen ska pröva ett överklagande. Högsta domstolen får meddela prövningstillstånd endast om

1. det är av vikt för ledning av rättstillämpningen att överklagandet prövas av Högsta domstolen eller om
2. det finns synnerliga skäl till sådan prövning, så som att det finns grund för resning, att domvilla förekommit eller att målets utgång i hovrätten uppenbarligen beror på grovt förbiseende eller grovt misstag.

Överklagandets innehåll

Överklagandet ska innehålla uppgifter om

1. klagandens namn, adress och telefonnummer,
2. det avgörande som överklagas (hovrättens namn och avdelning samt dag för avgörandet och målnummer),
3. den ändring i avgörandet som klaganden begär,
4. de skäl som klaganden vill ange för att avgörandet ska ändras,
5. de skäl som klaganden vill ange för att prövningstillstånd ska meddelas, samt
6. de bevis som klaganden åberopar och vad som ska bevisas med varje bevis.

Förenklad delgivning

Om målet överklagas kan Högsta domstolen använda förenklad delgivning vid utskick av handlingar i målet, under förutsättning att mottagaren där eller i någon tidigare instans har fått information om sådan delgivning.

Mer information

För information om rättegången i Högsta domstolen, se www.hogstodomstolen.se